

Gašper Zalar (Ljubljana)

OD BAUHAUSA DO IPHONA

UVOD

Zgodba o Bauhausu je tudi zgodba o zgodovini industrijskega oblikovanja, ki se začne z industrijsko revolucijo.

V predindustrijski dobi, ko so vsak izdelek izdelovali ročno in ga je posameznik ustvarjal od začetka do konca, je bil izdelovalec in oblikovalec objekta ponavadi ista oseba, reklo se mu je mojster. Uspešni mojstri sicer ponavadi niso delali sami, v delavnici so imeli pomoč pomočnikov in vajencev. Znanje o izdelovanju in oblikovanju izdelkov je prehajalo preko praktičnega dela v delavnici iz roda v rod. Zasnova in podoba izdelkov se je zato spreminjala počasi, vendar pa je bil skoraj vsak izdelek unikaten. Izdelki, pri katerih bi izdelovalci namenoma pazili, da bi si bili podobni ali enaki, so bili redki. Tak primer napol serijske proizvodnje je bil na primer meissenski porcelan (Mayfair Gallery 2018). S pojavom strojev v proizvodnji in transportu so se navade naročanja, kupovanja in izdelovanja izdelkov povsem spremenile. Izdelki so se začeli izdelovati v velikih serijah, tudi za oddaljene trge, proizvajalci pa so se začeli tudi v drugih državah boriti za kupce. V tistem času je tako nastala oznaka Made in Germany, s čimer so za kupce v Angliji označevali izdelke, ki so od drugod in so zato manj kakovostni od domačih, namreč angleških; podobno kot danes velja za izdelke z oznako Made in China. Sčasoma so postali nemški izdelki boljši od angleških, Made in Germany pa je postal simbol kakovostne izdelave po vsem svetu (Wenkel 2014).

ZAČETKI INDUSTRIJSKEGA OBLIKOVANJA

Začetek in razvoj industrijskega oblikovanja se je odvil prav na relaciji Anglija–Nemčija ob prehodu iz 19. v 20. stoletje. Anglija je bila takrat prva industrijska in politična svetovna sila, Nemčija pa je po združitvi leta 1871 postajala njena glavna tekmica. V tem času so se velike spremembe dogajale tudi na umetnostnem področju. Slikarstvo se je odmikalo od prikazovanja realnosti, vzporedno se je v arhitekturi in oblikovanju odkrival enostavnejši izraz, ki je obliko izpeljeval iz funkcije izdelka, okrasje pa se je postopno postajalo enostavnejše oziroma je izginjalo. Gibanje Arts and Crafts, ki se je razvilo v

drugi polovici 19. stoletja v Angliji, je eno prvih znanilcev drugačnih časov. Nastalo je kot odsev po svetovni razstavi leta 1851 v Londonu, ko so kritiki izpostavljali slabo kakovost razstavljenih industrijskih izdelkov in njihovo pretirano okraševanje s historičnimi motivi. Kritiki so razlog za to iskali v novem načinu produkcije, kjer posamezni delavec opravlja samo eno fazo izdelave, s čimer so se pretrgale tradicionalne vezi med mojstrom in njegovim izdelkom. Člani gibanja so z drugačnim odnosom do oblikovanja in izdelave izdelkov prišli do bolj preprostih oblik, ki so se naslanjale na angleško tradicijo. Ta načela so pritegnila pozornost Hermanna Muthesiusa, ki je bil ob koncu stoletja kulturni ataše na nemškem veleposlaništvu v Londonu (Donath 2006). Študija angleškega oblikovanja in načina izdelave se je lotil temeljito. Z ženo se je odkrito navdušil nad vsem angleškim in britanskim, med drugim je občudoval delo arhitekta Charlesa Rennie Mackintosha. Po vrnitvi v Nemčijo se je posvetil širjenju pridobljenega znanja po Nemčiji, med drugim je napisal tudi vplivni knjigi o angleški hiši. V prenosu angleške kulture izdelovanja in oblikovanja izdelkov in stavb je prepoznal splošne koristi za gospodarstvo in družbo nasploh (ibid.).

Muthesius si je prizadeval tudi za standardizacijo proizvodov, s čimer so v času njegovega službovanja v Londonu začeli Britanci. Ker so Britanci še dolgo (do leta 1965; tako morda ne preseneča, da želijo sedaj na svoje) vztrajali na svojem merskem sistemu, so bili britanski standardi za Nemce neuporabni. Tako so Nemci ob koncu I. svetovne vojne uvedli svoje DIN (Deutsche Industrienorm)¹ standarde, v okviru katerih so na primer določili obliko papirja, med drugim tudi A4.

Na Muthesiusovo pobudo je še prej, leta 1907, nastal Deutscher Werkbund, nemška zveza med arhitekti, oblikovalci in industrialci. Člani so si prizadevali za kvalitetnejše oblikovane in izdelane izdelke, ob tem pa je imel Werkbund močno družbeno socialno noto, saj si je prizadeval tudi za boljše življenjske pogoje za delavce in njihove družine. Ustanovni član Werkbunda je bil arhitekt Peter Behrens, ki velja za prvega industrijskega oblikovalca v zgodovini (Gantz 2010). V tistem času je bil zadolžen za oblikovanje stavb, izdelkov in oglasov podjetja AEG, v njegovem biroju pa so med drugim delovali Walter Gropius, Mies van der Rohe, oba kasneje direktorja šole Bauhaus, ter Le Corbusier, najpomembnejši arhitekt 20. stoletja. Mies naj bi oba svoja reka, »Manj je več« in »Bog je v detajlih« pobral prav v Behrensovem biroju (Martins 2014).

1 <http://www.wirtschaftslexikon24.com/d/deutsche-industrienorm-din/deutsche-industrienorm-din.htm> (vpogled 23. 3. 2019).

Če je bilo gibanje Arts and Crafts usmerjeno v vračanje k tradiciji obrtniške izdelave, je bil Werkbund z boljšim povezovanjem oblikovanja in izdelovanja izdelkov usmerjen v izboljšanje ravni oblikovanja in izdelave industrijskih izdelkov. Nastanek šole Bauhaus lahko razumemo kot širitev polja delovanja Werkbunda, njegovih vrednot in teženj. Člana Werkbunda sta bila med drugim Henry Van de Velde, ustanovitelj Umetnostne obrtne šole v Weimarju, ki je neposredna predhodnica Bauhauusa, ter Gropius, ki je ustanovitelj Bauhauusa (Kuiper 2019).

BAUHAUS

Na Bauhausu so se na predhodnem tečaju (t. i. Vorkurs) in kasneje pri umetnostnih predmetih namesto običajnega študija slikarstva in upodobljajočih umetnosti ukvarjali z raziskovanjem oblik, barv in razmerji med njimi. Enakovreden del študija pa je bilo tudi aktivno udeleževanje v delavnicah, ki so bile razdeljene po materialih. Študentje so tako dobili pregled nad celotnim procesom ustvarjanja izdelka od prvotne zamisli preko zasnove do načrtovanja izvedbe. Princip učenja je temeljil na procesu, znanem iz obrtnih delavnic, čeprav je bil končni cilj kvalitetno oblikovan in zasnovan izdelek za množično proizvodnjo.

Glede na kratek obstoj šole je njen prispevek k razvoju oblikovanja na različnih področjih izjemen. V tipografijo so uvedli pisave sans serif s črkami brez repkov na koncih črkovnih linij, ki so dokončno prevladale ob pojavu računalnikov. Na področju tapiserij in stenskih oblog so vpeljali uporabo abstraktnih vzorcev. V izdelavo pohištva in svetil so uvedli uporabo serijsko izdelanih kovinskih in steklenih sestavnih delov. Tudi Frankfurtska kuhinja Margarethe Lihotzky, ki velja za predhodnico vseh današnjih modularnih kuhinj, je bila zasnovana na Bauhausu² (Lozej Ledinek 2016: 126).

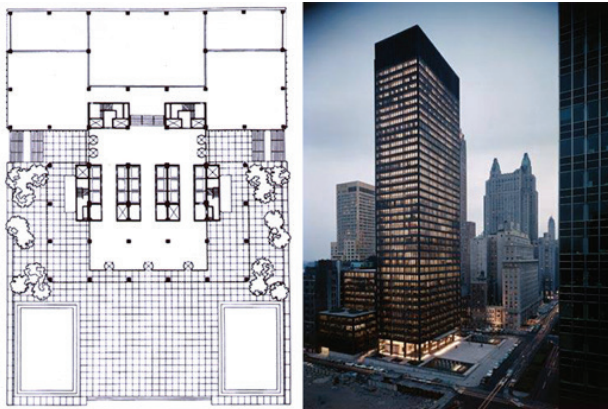
2 Ob vratih je stal plinski štedilnik z odlagalno površino in nad njim napa za odvajanje vonjav in sopare. Pod odlagalno površino sta se nahajala predala za moko in sol. Poleg štedilnika je bil zabojnik z dvema izolacijskima pločevinastima posodama. Pred oknom, nasproti glavnemu vhodu, je bila zaradi optimalne osvetlitve glavna delovna površina z odprtino za odstranjevanje organskih odpadkov. Poleg delovne površine sta bila predala za pribor in omarica za shranjevanje živil z zračniki v zunanji steni. Na steno je bila pričvrščena spustljiva likalna deska. Na drugi strani je stalo dvojno pomivalno korito, v nadaljevanju pa shranjevalne omarice, sestavljene iz spodnjega niza stoječih in zgornjega niza visečih omaric. V spodnjem nizu so bili aluminijasti predalčki za ločeno shranjevanje suhih živil z lijem za odmerjanje živil. Viseče omarice nad pomivalnim koritom so bile namenjene shranjevanju namizne posode. Niz je zaključevala visoka omara za shranjevanje kuhinjske posode in pribora. Med kuhinjo in predprostorom je bila še vzdana omara za čištila in čistilni pribor, ki so bili dosegljivi tako iz kuhinje kot iz predprostora. Zaradi varčevanja pri izdatkih omare niso imele zadnjih stranic, prostor nad omarami pa je bil zazidan, da bi se ne nabiral prah (Lozej Ledinek 2016: 132).

Ker je bila šola za tiste čase po učnem programu in produkciji zelo progresivna, hkrati pa odkrito usmerjena k socialdemokratskim in tudi socialističnim ciljem za izboljšanje splošnega življenjskega standarda ljudskih množic, je bila že od začetka svojega nastanka predmet političnih debat in preprirov. Tako se je morala šola zaradi spremembe režima na deželni ravni dvakrat seliti, najprej iz Weimarja, potem še iz Dessaua. V obeh primerih je bil Bauhaus ena od glavnih točk predvolilne kampanije, in v obeh primerih je večina volivcev glasovala proti Bauhausu. Na koncu je o usodi šole ljudstvo presodilo še na volitvah na državni ravni. S Hitlerjevim vzponom na oblast je abstraktno slikarstvo zamenjal realizem, fonte pisave sans serif je zamenjala gotica, ravne strehe so se umaknile strmi nemški strehi oziroma pri reprezentativnih stavbah – strehi antičnih templjev. Ker je bila večina vodilnih ustvarjalcev Bauhauusa neustrezna tudi po narodnosti, saj so med njimi bili tudi židje, so mnogi izmed njih pred nacističnim pregonom pravočasno pobegnili v Ameriko ali v Tel Aviv (Chernick 2018).

BAUHAUS V ZDA

Na znanstvenem področju je Nemčija z izvozom najbolj briljantnih umov čez Atlantik v ZDA povzročila, da so ZDA pred njo prišle do jedrskega orožja in po vojni postale vodilna sila na znanstvenoraziskovalnem področju. Podobno dogajanje lahko zasledimo na umetniškem, arhitekturnem in oblikovalskem področju: Mies van der Rohe, Walter Gropius, Marcel Breuer in Herbert Bayer so imena, ki so po zaprtju šole v Nemčiji pustila največji pečat v Združenih državah – bodisi v obliki tam zgrajenih stavb bodisi preko prenosa v Evropi pridobljenega znanja na ameriške univerze.

Miesa van der Roheja je hčerka lastnika Seagramove družbe, takrat komaj 27-letna Phyllis Lambert, izbrala za arhitekta gradnje stolpnice na Manhattnu. Potem ko se je Phyllis Lambert v Parizu seznanila s smernicami moderne arhitekture v Evropi, je prepričala očeta, da je preklical gradnjo po že potrjenih načrtih danes manj znanih arhitektov in angažiral Miesa van der Roheja. Pri slednjem je Lambertova kasneje tudi zaključila arhitekturni študij (Illinois Institute of Technology 2019). S stolpnico Seagram Building je Mies van der Rohe zasnoval eno najbolj ikoničnih stavb modernizma v Ameriki. Z umikom stavbe izven ulične linije je pred stolpnico ustvaril javni prostor pred stavbo, t. i. »Plazo«, ki je kasneje po mestu in drugje dobila številne posnemovalce.

Slika 1: Seagram Building

Walter Gropius in Marcel Breuer sta skupaj delovala na Harvardski šoli za oblikovanje³, kjer sta v partnerstvu usmerjala izobraževanje številnih izjemnih povojnih ameriških arhitektov, med drugim I. M. Peia (rekonstrukcija Louvra) in Philipa Johnsona (Shand-Tucci 2000).

HERBERT BAYER IN ASPEN

Od naštetega kvarteta je Herbert Bayer najmanj poznan, kljub temu pa je njegovo delo tudi po spletu naključij odločilno vplivalo na industrijsko oblikovanje današnjega časa. Bayer je bil za razliko od ostalih protagonistov Avstrijec, zaprišežen smučar in planinec. V Nemčiji je vztrajal najdlje in je celo oblikoval brošuro za razstavo o Nemčiji v času berlinskih olimpijskih iger leta 1936. Potem ko je bilo tudi njegovo delo vključeno v razstavo »Izrojena umetnost«, je tudi on emigriral v ZDA. Ker je v ZDA pogrešal Alpe in sneg, se je po vojni želel vrniti v Evropo, kjer bi v Avstriji ali Švici vodil smučarski hotel. Še preden je uspel pripraviti kovčke, ga je Walter Paepcke, premožni industrialec in vizionar, povabil v Aspen, kjer je želel iz zaspanega rudniškega mesta ustvariti mondno smučarsko in kulturno središče po evropskem vzoru. Paepcke je bil lastnik podjetja, ki je izdelovalo embalažo za številne multinacionalke, ob tem se je zanimal za sodobno umetnost in je leta 1938 v Momi videl razstavo o Bauhausu (Travers 2018). Najprej je v Aspen povabil Gropiusa, ki pa mu odmaknjeno življenje v objemu gora ni ustrezalo in sodelovanje se je zaključilo po enem obisku.

³ Harvard Graduate School of Design.

V Aspen je nato prišel Herbert Bayer, ki je bil kot ustvarjen za to nalogo. V Evropi se je uveljavil kot grafični oblikovalec, hkrati je imel izobrazbo arhitekta. V Aspnu je deloval 30 let, zgradil je številne javne in zasebne zgradbe, oblikoval plakate in urejal celostno grafično podobo kraja. Čeprav je bil Aspen zbirališče slavnih in bogatih iz celotne države, je bil Bayer najbolj znan meščan. Določal je barve fasad, saj je tudi za obstoječe viktorijansko grajene objekte določal živopisne barve od značilne aspenske modre do roza. Skrbel je tudi za razvoj kulturnega življenja, saj je bil Paepcke kapitalist s široko družbeno zavestjo, ukvarjal se je tudi s filantropijo. Aspen je v tudi zaradi njunega uspešnega sodelovanja postal eno najbolj mondenih smučarskih središč na svetu, z bogatim spremljajočim kulturnim in izobraževalnim programom (ibid.).

STEVE JOBS IN ASPENSKA OBLIKOVALSKA KONFERENCA⁴

Del tega programa je bila tudi Aspenska oblikovalska konferenca, ki so jo prvič organizirali 1951⁵. Za potrebe organizacije te in drugih podobnih dogodkov je bil zgrajen Aspenski inštitut, modernistično grajen kompleks z nastanitvenimi kapacitetami in krajinsko ureditvijo, ki ga je oblikoval Bayer v modernističnem, Bauhausovem slogu: stavbe so svetle, z velikimi steklenimi površinami in ravnimi strehami (ibid.).

Slika 2: Stavbe Aspenskega inštituta

Na to konferenco je leta 1981 prišel tudi Steve Jobs. Takrat je bilo podjetje Apple eno prvih ponudnikov računalnikov za osebno rabo. Jobsu je odnos do oblikovanja izdelka, ki mora izhajati iz njegove uporabe, privzgojil njegov

⁴ International Design Conference in Aspen.

⁵ https://oac.cdlib.org/findaid/ark:/13030/c8pg1t6j/entire_text/ (vpogled 2. 4. 2019).

(nebiološki) oče Paul Jobs, ki je za hobi doma restavriral stare avtomobile. Ker je bil ročno spreten, je poleg tega sam izdeloval pohištvo za hišo ali og-rajo, kar so pač pri hiši potrebovali. Jobsa avtomobili niso zanimali, je pa z veseljem sodeloval pri izdelavi oz. ustvarjanju drugih stvari. Oče ga je pri tem naučil, da je poleg frontalnega videza pomembno, kako izgleda hrbtina stran omare, ki se sicer ne vidi. Po mnenju Paula Jobsa je dober izdelek tisti, ki je kvalitetno oblikovan in izdelan do zadnjega detajla.

Apple je bil leta 1981 šele na začetku poti, Jobs pa se je zavedal, da je oblikovanje bistveno za kvalitetno uporabo izdelka ter da lahko izjemno vpliva na prodajo in posledično na zaslužek. V primeru računalnika je šlo za zunanjo podobo izdelka in grafično podobo tega, kar se prikazuje na ekranu, torej sta v enem produktu združena industrijsko in grafično oblikovanje. Jobs je v tistem času, ko so bili ekрани računalnikov odeti v črno z živo pisanimi črkami, po ekranu pa so se uporabniki pomikali s tipkovnico, vizionarsko predvideval, da bo grafično oblikovanje vplivalo na uporabo računalnikov, saj so takrat že razvijali grafični vmesnik⁶, kot ga poznamo še danes.

V tistih časih je imel Apple prostore najete v stavbi, v kateri je domoval tudi prodajni oddelek podjetja Sony. Jobs se je pogosto ustavil pri njih in pregledoval izdelke in brošure. Sony je bil že takrat med proizvajalci uporabne elektronike vodilni na področju oblikovanja. Izdelki so delovali izčiščeno, vendar tehnično, prevladovala je črna barva in v tistem času se je Jobsu zdelo, da je to prava smer oblikovanja tehničnih izdelkov, tudi računalnikov.

Na konferenci poleti 1981 se je nato Jobs seznanil z modernističnim evropskim oblikovanjem. Na konferenci sta bila prisotna tudi Mario Bellini, ki je za Olivetti oblikoval nekaj ikoničnih elektronskih izdelkov, in Sergio Pininfarina, vodja znamenitega oblikovalskega studia za avtomobile (Isaacson 2012). Poleg tega se je Jobs v Aspnu seznanil z izročilom Herberta Bayerja, ki je bil takrat že star in ni več živel v Aspnu. Funcionalističen preprost oblikovalski jezik je bil Jobsu pisan na kožo, saj je bil asket in se je pred tem navduševal nad japonskim minimalizmom. Poleg Sonyja je znana njegova povezava z Isseyjem Miyakejem, ki je za Apple po japonskem vzoru zasnoval uniformo za zaposlene, kar se zaradi upora ni prijelo, je pa Jobs prevzel njegov črn puli na kavbojkah kot svojo »uradno« uniformo, ki jo je uporabljal do smrti.

6 Grafični vmesnik (GUI) so prvi razvili v podjetju Xerox v okviru raziskovalnega centra v Palu Altu, ki so ga poznali kot PARC. Čeprav je bil prenos tehnologije dogovorjen med obema podjetjema, opisujejo Applov vpad v PARC in prenos tehnologije kot eno največjih tatvin v analizi panoge (Isaacson 2012).

Jobs je po obisku Aspna v trenutku prevzel Bauhausovo filozofijo. Do leta 1983, ko je imel v okviru konference predavanje, je v skladu s tem izročilom jasno načrtal pot oblikovanja in tudi uporabo Applovih izdelkov vse do danes. Leta 1982 je za oblikovanje najel podjetje Frog design nemškega oblikovalca Hartmuta Esslingerja, ki je imelo enako oblikovalsko filozofijo, pri čemer je zanimivo, da je Esslinger oblikoval tudi Sonyjeve televizorje. Od takrat dalje na vseh Applovih izdelkih piše »Designed by Apple in California« (ibid.).

Na predavanju je Jobs dobesedno napovedal prihodnost. Povedal je, da bo računalnik tako spremenil življenje ljudi, kot ga je televizor v 50. in 60. letih. Postal bo človekov sopotnik doma in na delu, z njim naj bi preživel več ur na dan. Napovedal je, da bodo računalnik sčasoma spravili v škatlo za čevlje, potem pa še v velikost knjige. Govoril je o možnostih, ki jih ponuja računalni-kova sposobnost procesiranja podatkov. Hkrati je izjavil, da »so računalniki videti kot smeti«, in povedal, da je tam zato, da bi s pomočjo oblikovalcev dvignil nivo oblikovanja novih izdelkov (ibid.).

Jobs je na predvanju predstavil temeljno usmeritev Applovega oblikovanja izdelkov in programov: oboje mora biti kar se da preprosto in mora uporabnika voditi k intuitivni uporabi izdelka, da torej s preprostimi potezami nalamo računalnikom izvedbo zapletenih operacij. Njegove besede je povzel slogan na prvi brošuri: »Največja dovršenost je v preprostosti«⁷. Rek, ki se lepo vklaplja med obe Miesovi misli.

V tistem času so se v Applu ukvarjali z razvojem najprej Apple IIc in kasneje Macintosa. Oba sta dobila ikonično podobo, ki je spominjala na človeški obraz. V sklopu razvoja grafične slike računalniškega ekrana, po katerem si se pomikal z miško⁸ so zasnovali ikone v kvadratih z zaobljenimi vogali in ikono za smeti. Po vzoru papirjev na pisalni mizi so zasnovali namizje. Ker je Jobs na fakulteti Reed, ki jo je sicer obiskoval le kratek čas, poslušal predavanja o pisavah in tipografiji, je želel, da ima uporabnik možnost izbire pisave, s čimer bi vsak uporabnik lahko postal oblikovalec svojega besedila. Vse to je kasneje povzel tudi Microsoft in danes si brez tega ne znamo predstavljati uporabe računalnika in drugih naprav.

7 Simplicity is the ultimate sophistication. <https://www.fastcompany.com/1790791/steve-jobs-biographer-apple-founder-was-driven-simplicity-mystical-thinking-and-occasional-l> (vpogled 2. 4. 2019).

8 V sklopu konference leta 1983 je Jobs v časovno kapsulo, ki so jo zakopali na vrtu, prispeval miško enega prvih računalnikov, ki jo je uporabljal, Apple Lisa. Kapsulo naj bi odkopali leta 2000, vendar niso natančno označili mesta, zato kapsule niso našli. Kapsulo so odkrili in odkopali šele leta 2013 ob pomoči ekipe oddaje National Geographic »Diggers«.

Slika 3: Apple Macintosh 1984

Izhodišče za razvoj izdelka je bil pod Jobsom najprej želeni izgled in delovanje izdelka preko programske opreme – za razliko od do tedaj uveljavljenega principa pri drugih podjetjih, ki so predvsem zapakirala tisto, kar so jim pripravili tehnični sodelavci. Jobs je obenem zahteval, da je tudi notranjost naprave videti urejeno, kot ga je v mladosti naučil oče pri omari. Ta obrnjeni proces razvoja izdelka je dal izjemne prodajne in poslovne rezultate mnogo kasneje – pri iPodu in vseh napravah, ki so sledile.

Jobs je bil že leta 1985 prisiljen zapustiti mesto predsednika uprave, z njim je Apple zapustil tudi Esslinger. Jobs je po odhodu ustanovil podjetje Pixar, studio, ki je z računalniškimi animiranimi filmi naredil pravo revolucijo in je kasneje postal del korporacije Disney, in podjetje Next ki je izdelovalo računalniške postaje za univerze in poslovno rabo. Jobs se je leta 1997 na povabilo nadzornikov vrnil v Apple, ki je poleg Jobsa pod svoje okrilje vzel tudi Next.

Čeprav je Jobs pri računalnikih Next sodeloval z Esslingerjem, je ob prihodu nazaj organiziral razvoj oblikovanja znotraj podjetja. Ob tem se je naslonil na Jonathana Iva, Londončana, ki je preko angleškega podjetja Tangerine v Kaliforniji delal za Apple in se leta 1992 tam tudi zaposlil. Ive je imel podobno oblikovalsko filozofijo kot Jobs. Izhajal je iz rokodelske družine, saj je imel njegov oče delavnico za izdelavo nakita iz srebra, v kateri je Ive že od malega izdeloval izdelke po lastnih načrtih. Oba z Jobsom sta torej prakso v delavnici, ki je bila v Bauhausu del učnega procesa, oddelala že v otroštvu (Isaacson 2012).

DIETER RAMS, JONY IVE, BAUHAUS IN B SMER

Jobs in Ive sta delila občudovanje do nemškega oblikovalca Dieterja Ramsa, ki je bil 40 let vodja oblikovanja v podjetju Braun. Čeprav je bil rojen leta 1932, torej malo pred zaprtjem Bauhauusa, lahko rečemo, da je Rams otrok te šole. Tudi Rams se je kalil v obrtni delavnici, saj je bil njegov dedek tesar in je Dieter pri njem delal kot vajenec. Njegovi izdelki so preprosti, svetli, čitljivi in funkcionalni. Temelje dobrega oblikovanja je strnil v 10 načel, ki so vsa povsem v skladu z Bauhausovo tradicijo, najbolj poznano načelo pa je zagotovo »Manj, ampak bolje«⁹, kar je samo predrugačen rek, ki ga zasledujemo od Behrensa preko Miesa, Bayerja, Ramsa in Jobsa do Iva. Apple je postal tudi po zaslugi Bauhauusa simbol kvalitetnega sodobnega oblikovanja. Kar 10 njihovih izdelkov danes v zbirki Muzeja moderne umetnosti v New Yorku.

Slika 4: izdelki Braun in Apple

Ker tudi Slovenija ni izolirana od dogajanja po svetu, ni naključje, da lovke Bauhauusa segajo neposredno tudi v Slovenijo. Rams je pri delu v Braunu sodeloval z Visoko šolo za oblikovanje v Ulmu (HfG Ulm) in bil njen zaščitnik. HfG, ki je delovala med letoma 1953 in 1968, velja za naslednico Bauhauusa, saj je imela zelo podoben program, njen glavni ustanovitelj pa je bil švicar Max Bill, ki se je šolal na Bauhausu. Po vozoru HfG je prof. Edvard Ravnikar zasnoval B smer na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani, ki je delovala le dve leti (1960–1961). Kljub kratkemu obstoju pa je ta smer zaznamovala razvoj oblikovanja v Sloveniji, saj je bili med študenti tudi Saša Maechtig,

⁹ Weniger, aber besser.

avtor znamenitega Kioska in kasneje ustanovitelj Oddelka za oblikovanje na Akademiji za likovne umetnosti, poleg njega pa še številni kasneje uspešni arhitekti in oblikovalci (Zupančič 2012).

Povzetek

Bauhaus je vezni člen med začetki in sodobnim industrijskim oblikovanjem. Razvoj se začne od angleškega gibanja Arts and Crafts preko nemškega združenja Deutscher Werkbund in njegovih vidnih članov Petra Behrensa, Walterja Gropiusa in Miesa van der Roheja do Bauhauusa. Po zaprtju šole se zgodba nadaljuje tudi v ZDA, kamor je med drugim emigriral Bauhausov učenec in predavatelj Herbert Bayer, ki je po vojni 30 let sooblikoval razvoj Aspna v mondeno smučarsko središče z bogatim spremljevalnim programom. V Aspnu se je Steve Jobs seznanil z izročilom Bauhauusa in v skladu z njim načrtoval usmeritev oblikovanja Appleovih izdelkov, ki se je ohranila vse do danes.

Ključne besede: Bauhaus, Mies van der Rohe, Herbert Bayer, Steve Jobs, iPhone

Abstract

Bauhaus is a link between the beginnings and modern industrial design. The beginnings are followed by the English movement Arts and Crafts through the German association Deutscher Werkbund and its prominent members Peter Behrens, Walter Gropius and Mies van der Rohe to Bauhaus. After closing the school, the story continues in the US, among which was emigrated by Bauhaus's pupil and lecturer Herbert Bayer, who co-shaped Aspen's development into a trendy ski resort with a rich accompanying program for 30 years after the World war II. It was in Aspen where Steve Jobs became acquainted with the Bauhaus tradition and, according to that, outlined the orientation of the design of Apple products, which has survived to this day.

Keywords: Bauhaus, Mies van der Rohe, Herbert Bayer, Steve Jobs, iPhone

Seznam literature

- CHERNICK, Kren. (2018): <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-tel-aviv-4-000-bauhaus-buildings> (vpogled: 2. 1. 2019).
- DONATH, Matthias (2006). V: *Sächsische Biografie*. [http://saebi.isgv.de/biografie-druck/Hermann_Muthesius_\(1861-1927\)](http://saebi.isgv.de/biografie-druck/Hermann_Muthesius_(1861-1927)) (vpogled: 13. 3. 2019).
- FERENSTEIN, Greg (2010): Steve Jobs Biographer: Apple Founder Was Driven By Simplicity, Mystical Thinking And Occasional LSD Use. <https://www.fastcompany.com/1790791/steve-jobs-biographer-apple-founder-was-driven-simplicity-mystical-thinking-and-occasional-l> (vpogled: 2. 4. 2019).
- GANTZ, Caroll (2010): *Founders Of American Industrial Design*. <http://www.industrialdesignhistory.com/taxonomy/term/263> (vpogled 2. 12. 2018). <https://www.britannica.com/topic/Deutscher-Werkbund> (vpogled: 22. 3. 2019).
- ILLINOIS INSTITUTE OF TECHNOLOGY (2019): <https://web.iit.edu/about/phil-lis-lambert> (vpogled 22. 2. 2019).
- ISAACSON, Walter (2012): *Steve Jobs*. Tržič: Učila International.
- KUIPER, Kathleen (ur.) (2019): Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Deutscher-Werkbund> (vpogled: 22. 3. 2019).
- LOZEJ LEDINEK, Špela (2016): Frankfurtska ali Švedska kuhinja? V: *Etnolog* 26, str. 127–141.
- MAYFAIR GALLERY (2018). Mayfair Gallery. <https://www.mayfairgallery.com/blog/meissen-porcelain-white-gold-crossed-swords> (vpogled: 22. 3. 2019).
- MERTINS, Detlef (2014): *Mies*. London: Phaidon.
- OAC: https://oac.cdlib.org/findaid/ark:/13030/c8pg1t6j/entire_text/ (vpogled: 2. 4. 2019).
- SHAND-TUCCI, Douglass (2000): *Built in Boston: City and Suburb, 1800–2000*. University of Massachusetts Press (vpogled: 12. 3. 2019).
- TRAVERS, Andrew (2018): Aspen's Bauhaus Roots: Honoring Herbert Bayer's influence. V: *The Aspen Times*. <https://www.aspentimes.com/entertainment/aspens-bauhaus-roots/> (vpogled: 23. 3. 2019).
- WENKEL, Rolf (2014). *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/en/how-much-is-made-in-germany-really-worth/a-17372908> (vpogled: 12. 3. 2019).
- WIRTSCHAFTSLEXIKON24.COM (2019) <http://www.wirtschaftslexikon24.com/d/deutsche-industrienorm-din/deutsche-industrienorm-din.htm> (vpogled: 23. 3. 2019).
- ZUPANČIČ, Bogo (2012). <http://www.mao.si/Razstava/Smer-B-reforma-oblikovanja.aspx> (vpogled: 9. 3. 2019).

Seznam slik

Slika 1: BARLOW, Phil (2015): Musings on the Built Environment. The Iconic Seagram Building. <http://todesignllc.com/blog?id=67200/the-iconic-seagram-building> (vpogled: 12. 2. 2019).

Slika 2: DARLEY, Mark (2006): <https://www.bararch.com/work/hospitality-wineries/project/aspens-institute> (vpogled: 7. 3. 2019).

Slika 3: DERNBACH, Christoph (2015): The History of the Apple Macintosh. <https://www.mac-history.net/top/2011-01-24/the-history-of-the-apple-macintosh> (vpogled: 29. 3. 2019).

Slika 4: KOSNER, Anthony Wing (2013): Jony Ive's (No Longer So) Secret Design Weapon. <https://www.forbes.com/sites/anthonykosner/2013/11/30/jony-ives-no-longer-so-secret-design-weapon/> (vpogled: 3. 3. 2019).